

LAUSUNTO MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUJA KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMISESTA SOSIAALI- JA KRIISIPÄIVYSTYSTÄ KOSKEVIEN EHDOTUSTEN OSALTA

Lakiehdotuksessa on useita sosiaali- ja kriisipäivystysten perustehtävää koskevia merkittäviä muutosehdotuksia, jotka tulivat yllätyksenä sosiaali- ja kriisipäivystyksille. Osa ehdotuksista on kannatettavia ja eri toimijoiden rooleja selkiyttäviä, mutta osa ehdotuksista ovat sellaisia, mitkä toteutuessaan heikentäisivät ja murentaisivat erityisesti kriisityön toteuttamista ja asiakkaan näkökulmasta kriisityön palvelun saavutettavuutta.

Lakiehdotuksen perusteluissa viitataan useaan otteeseen Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän loppuraporttiin, joka julkaistiin vuonna 2019 ja jossa annettiin 12 suositusta psykososiaalisen tuen järjestämiseen äkillisissä traumaattisissa tilanteissa. Lakiehdotuksessa tuodaan ilmi, että lakiehdotus on kyseisten suositusten mukainen. Näin ei arviomme mukaan ole, vaan päinvastoin lakiehdotuksen mukaiset muutokset ovat työryhmän suositusten vastaisia erityisesti kriisityön osalta ja viime vuosina tehty työ kriisityön kehittämiseksi osana sosiaali- ja kriisipäivystystoimintaa vaarantuu. Yksityiskohtana lakiehdotuksessa häiritsevää on, että siinä puhutaan sosiaalipäivystyksestä, eikä sosiaali- ja kriisipäivystyksestä.

Lakiehdotuksen erittäin tarpeellinen tarkennus on, että kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtovastuu on sosiaalipäivystyksellä, toki siinä käytettävän termin olisi syytä olla sosiaali- ja kriisipäivystys. Erittäin tarpeellinen tarkennus on myös hälytysohjeiden sekä varautumis- ja valmiussuunnitelmien laatiminen häiriö- ja suuronnettomuustilanteiden varalle yhteistyössä terveydenhuollon ja muiden toimijoiden kesken.

Sosiaali- ja kriisipäivystysten esimiehet ovat huolissaan ja ihmeissään siitä, että lakiesityksessä kriisityö siirrettäisiin sosiaalihuollon palvelusta terveydenhuollon palveluksi. Lakiesityksestä ei käy ilmi, miksi tällaista ehdotetaan. Lakiluonnoksessa myös esitetään, että mikäli sosiaalihuollon ammattihenkilö tekee kriisityötä, niin hänellä tulee olla kriisityön koulutus, mutta terveydenhuollon ammattihenkilöiltä ei edellytetä kriisityön koulutusta. Kriisityö vaatii erityisosaamista ja siihen liittyen tarvittava lisäkoulutus tulee olla käytyä sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon ammattihenkilöllä. Tärkeää on huomioida myös, että kriisityö ei ole hoitotyötä, vaan ennaltaehkäisevää työtä.

Viime vuosina on tehty pitkäjänteistä ja systemaattista työtä suositusten mukaisen kriisityön prosessin jalkauttamiseksi. Psykososiaalinen tuki äkillisissä järkyttävissä tilanteissa on nykyisin sosiaali- ja kriisipäivystysten perustehtävä. Psykososiaaliseen tukeen kuuluu sekä sosiaalityölle ominaisia piirteitä että kriisityölle ominaisia tehtäviä heti akuutista ensivaiheen työstä lähtien. Kriisityö on prosessinomainen palvelu, jota tarjotaan ensivaiheesta seurantaan saakka yhden organisaation (ja siellä ideaalitalanteessa samojen työntekijöiden) toimesta.

Sosiaali- ja kriisipäivystysten esimiehet pitävät tärkeänä ja tarpeellisena, että vastaisuudessakin akuuttia kriisityötä ja psykososiaalista tukea järjestetään sosiaali- ja kriisipäivystysten toimesta ja että niillä tulevilla hyvinvointialueilla, joissa ei vielä ole sosiaali- ja kriisipäivystystä, niin se rakennetaan nimenomaan siten, että asiakas saa tarvitsemansa palvelun yhdestä ja samasta organisaatiosta.

Kriisityön tulee vastaisuudessakin olla sosiaalihuollon matalan kynnyksen palvelu, jota tarjotaan nopeasti ilman viivytyksiä kaikille, joita äkillinen traumaattinen tapahtuma koskettaa. Kriisityötä tekevät kriisityön koulutuksen ja osaamisen omaavat sosiaalityöntekijät, sosionomit, sairaanhoitajat ja pienessä mittakaavassa muilla ammattinimikkeillä toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset. Kriisityö tulee kirjata ensisijaisesti sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmään ja tarvittavilta osin terveydenhuollon potilastietojärjestelmään, johon terveydenhuollon ammattihenkilönä kriisityötä tekevät kriisityöntekijät pääsevät kirjaamaan esimerkiksi silloin, kun asiakas ohjataan terveydenhuollon palveluihin.

Nyt kun sosiaalihuoltolakia uudistetaan, olisi ollut tarpeen vihdoin uudistaa myös vanhan sosiaalihuoltolain 41 §, joka on edelleen voimassa, koska se jäi epähuomiossa voimaan sosiaalihuoltolain kokonaisuudistuksessa vuonna 2015. Vanhan sosiaalihuoltolain 41 § on tärkeä toimivallan peruste eikä tämä voimassa oleva 1980-luvulta peräisin oleva pykälä ole enää toimiva nykyaikana.

Seinäjoella valtakunnallisessa sosiaali- ja kriisipäivystysten esimiesten kokouksessa 8.6.2022

Paula Hurttia, johtava sosiaalityöntekijä, Tampereen sosiaali- ja kriisipäivystys

Anne Kolari, johtava sosiaalityöntekijä, Pohjois-Savon sosiaali- ja kriisipäivystys

Jaana Väyrynen, johtava sosiaalityöntekijä, Siun Sote sosiaali- ja kriisipäivystys

Martta Viisanen, vastaava sosiaalityöntekijä, Essote sosiaali- ja kriisipäivystys

Maarit Kinnunen, johtava sosiaalityöntekijä, Keski-Suomen sosiaali- ja kriisipäivystys

Sinikka Tasala, johtava sosiaalityöntekijä, Kymsote sosiaali- ja kriisipäivystys

Marjo Asunen, johtava sosiaalityöntekijä, Päijät-Hämeen sosiaali- ja kriisipäivystys

Marjaana Rajasaari-Lahti, johtaja, Etelä-Pohjanmaan sosiaali- ja kriisipäivystys

Mira Miettinen, johtava sosiaalityöntekijä, Kanta-Hämeen sosiaali- ja kriisipäivystys

Jaana Kotonen, vs palveluesimies, Oulun sosiaali- ja kriisipäivystys

Jenni Nikkilä, johtava sosiaalityöntekijä, Soite sosiaalipäivystys

Hanna Isokangas, esimies, Keski-Uudenmaan sosiaali- ja kriisipäivystys

Sointu Silvola, johtava kriisityöntekijä, Keski-Uudenmaan sosiaali- ja kriisipäivystys

Kaarina Katas, johtava sosiaalityöntekijä, Turun sosiaalipäivystys

Pia Mäkeläinen, päällikkö, Helsingin sosiaali- ja kriisipäivystys